

Шамрук Олег,

кандидат психологічних наук,

Київський інститут Національної гвардії України

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У НОВІЙ РЕАЛЬНОСТІ: МЕТОДОЛОГІЯ НАВЧАННЯ, ПЕРЕНАВЧАННЯ ТА ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОСВІТИ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується глибокими соціальними, економічними, технологічними та культурними трансформаціями, які суттєво змінюють підходи до освіти дорослих. У новій реальності освіта вже не може розглядатися лише як етап підготовки людини до професійної діяльності. Вона дедалі більше виступає як безперервний процес оновлення знань, набуття нових компетентностей, професійного перенавчання та особистісного розвитку відповідно до викликів часу. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах війни, цифровізації, нестабільності ринку праці, демографічних змін і необхідності соціально-професійної адаптації різних категорій дорослого населення.

Освіта дорослих у сучасних умовах є не лише інструментом професійної мобільності, а й важливим механізмом соціальної стійкості, громадянської активності та психологічного відновлення особистості. Саме тому методологічне осмислення її змісту, принципів, форм і результатів потребує нових наукових підходів.

Методологічною основою сучасної освіти дорослих дедалі більше стає андрагогічний підхід, який передбачає визнання суб'єктності дорослого, його автономності, відповідальності за власну освітню траєкторію та орієнтації на практичне застосування здобутих знань. Дорослий навчається ефективніше тоді, коли розуміє мету навчання, бачить його зв'язок із реальними життєвими або професійними завданнями, має можливість інтегрувати нові знання у власний досвід і брати участь у побудові самого освітнього процесу.

Нова реальність зумовлює також зміну форм і технологій навчання дорослих. Зростає роль дистанційного, змішаного, модульного та короткострокового навчання, що дозволяє поєднувати освіту з професійною діяльністю, сімейними обов'язками та іншими сферами життя дорослої людини. Особливого значення набувають цифрові платформи, онлайн-курси, мікрокваліфікації, сертифікатні програми та інші формати, які забезпечують швидке оновлення компетентностей. Проте поряд із новими можливостями виникають і методологічні проблеми: як забезпечити якість такого навчання, як підтримати мотивацію дорослого здобувача, як поєднати академічну ґрунтовність із оперативністю й гнучкістю освітньої пропозиції.

Окремим важливим напрямом є професійне перенавчання дорослих. У сучасних умовах воно перестає бути винятковим явищем і стає нормою. Людина дедалі частіше змінює професію, освоює суміжні сфери діяльності, адаптується до нових ринкових вимог або вимушено шукає нові професійні ролі. Це особливо характерно для суспільств, які переживають кризові трансформації, військові виклики або структурні зміни економіки.

Однією з ключових методологічних проблем залишається визнання результатів освіти дорослих, здобутих у формальній, неформальній та інформальній освіті. У сучасному світі значна частина важливих компетентностей формується поза межами класичної освітньої системи: у професійній діяльності, самоосвіті, волонтерстві, громадській участі, військовому досвіді, тренінгах, коротких програмах та цифровому навчанні. Проте інституційне визнання таких результатів ще не завжди має чіткі, прозорі й доступні механізми.

У цьому контексті важливим є компетентнісний підхід, який дозволяє оцінювати не лише обсяг засвоєної інформації, а насамперед здатність людини діяти, приймати рішення, розв'язувати професійні й життєві проблеми.

Отже, освіта дорослих у новій реальності постає як багатовимірний простір розвитку людини, в якому поєднуються навчання, перенавчання, професійне зростання, соціальна адаптація та визнання результатів попереднього досвіду.

Подальший розвиток освіти дорослих в Україні потребує не лише оновлення організаційних механізмів, а й глибокого переосмислення її теоретичних основ відповідно до потреб особистості, суспільства і держави.